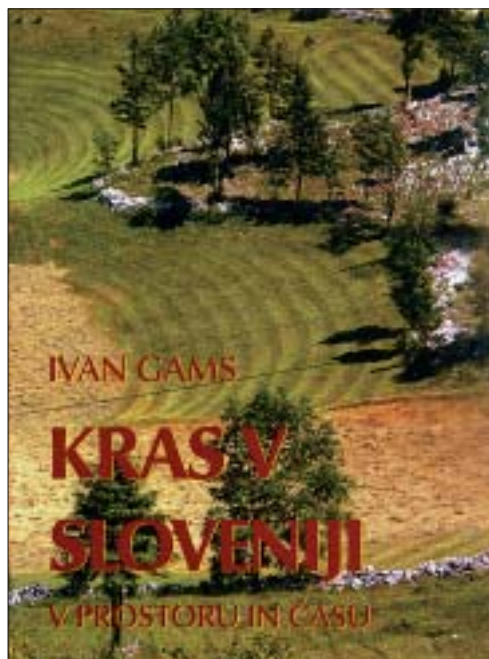

KNJIŽEVNOST**Ivan Gams:****Kras v Sloveniji v prostoru in času**

Ljubljana 2003: Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU, Založba ZRC, 516 strani,
ISBN 961-6358-91-X

Pri Založbi ZRC je septembra 2003 izšla knjiga z naslovom *Kras v Sloveniji v prostoru in času* avtorja akademika Ivana Gamsa. Trdo vezana knjiga formata 20 krat 27 cm ima 516 strani, 293 barvnih in 10 črno-belih ilustracij ter 136 kart, načrtov in risb.

Kot pojasni avtor v uvodnem poglavju, je knjiga *Kras*, ki je izšla leta 1974, že davno pošla in zaradi potrebe po novi monografski obdelavi krasa je staro knjigo močno predelal, saj se je naše poznavanje krasa močno povečalo. V Sloveniji so bile raziskane številne nove jame, napredovalo pa je tudi krasoslovje, ki se je dokopalo do pomembnih novih spoznanj.

Delo je razdeljeno na osem poglavij, ki so jim dodani obsežen pregled literature, angleški povzetek ter kazala v tekstu omenjenih terminov, pomembnejših jam, slik in ilustracij, pa še posebni krasoslovni slovar.

Avtor nas skozi knjigo vodi tako, da najprej predstavi, kako je nastal termin *kras* in kako veda o krasu, oziroma, kaj je na krasu v posameznih časovnih obdobjih vzbujalo zanimanje, odpiralo vprašanja in kakšni so bili odgovori nanje.

Sledi poglavje o kraški hidrografiji. V njem avtor razloži osnovne mehanizme pretakanja in conalnosti vode v krasu, poroznost in prepustnost krasa ter značilne vodne kraške pojave, kot so izviri, ponori, kraška jezera, predstavi pa tudi rabo kraških voda.

Naslednje poglavje je posvečeno kraškim procesom, predvsem raztapljanju kraških kamnin. Opisani so mehanizmi in prostorska razporeditev korozije oziroma količina raztopljenih karbonatov v večjih vodnih tokovih slovenskega dinarskega in alpskega krasa.

Jamam je posvečeno posebno poglavje, kar je razumljivo, saj so verjetno najzanimivejši in najznačilnejši kraški objekti. Poglavje začenja s človekovim odnosom do jam. Nekoč so bile jame bivališča, kulturni prostori, mesta vražjeverja. V jamah se je kopalo rude, iskalo vodo in nabiralo hrano. Danes pa so jame mesta, kjer lahko dobimo pomembne informacije o razvoju krasa. V drugem delu poglavja opiše odkrivanja in raziskovanja ter nastanek jam oziroma posameznih jamskih oblik, kapniške oblike in jamsko živalstvo.

V poglavju o kraškem površju so opisane reliefne oblike od najmanjših korozijskih izjed in žlebičev do največjih, kraških polj in uravnav, piše pa tudi o dolinastih, fluviokraških oblikah in kontaktnemu krasu.

Posebno poglavje je namenjeno človeku in njegovemu spreminjanju krasa. To je najbolj očitno tam, kjer so izkrcili gozdove in kamenje s površja zložili v suhe zidove in škarpe. Manj očitni, a trajni so posegi v jame, na primer pri turističnih jamah in onesnaževanju kraške podtalnice.

V poglavju o pogojih za nastanek krasa avtor opiše osnovne geološke pogoje in njihove spremembe v dimenzijah geološkega časa. Številne današnje reliefne oblike nosijo sled nekdanjih klimatskih ali drugih razmer, ki so vladale v času njihovega nastanka.

Regionalnemu pregledu krasa po Sloveniji je namenjeno kar polovico celotne knjige. S topografskimi in geološkimi kartami, geomorfološkimi skicami, kartami podzemnih vodnih povezav in fotografijami nam predstavi kraške pokrajine v Sloveniji. Podrobno so opisane pomembnejše jame, tu so njihovi načrti, opisi, zgodovina raziskav in fotografije. Poglavju so dodani pregledna karta kraških pokrajin, sezname največjih in najglobljih jam v Sloveniji in podatki o najpomembnejših turističnih jamah pri nas.

Knjiga je napisana strokovno, dovolj poglobljeno, da zadovolji poznavalce, ki morda iščejo podatke o kraškem pojavu, jami ali dogodku iz zgodovine, obenem pa tudi dovolj poljudno, da zadovolji bralca, ki mu je to prvo srečanje s krasom. Bogato je opremljena s slikovnim in kartografskim gradivom, zlasti načrti jam in skicami manjših kraških območij.

Žal je pri nastajanju knjige prišlo do številnih manjših napak, zlasti pri citiranju virov, pri podnapisih k slikam in podobnem. Knjiga je že pošla, v pripravi pa je ponatis s potrebnimi korekturami.

Andrej Mihevc

Lučka Lorber (urednica):

Druženogeografska in narodnostna problematika slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem
Maribor 2003: Znanstveni inštitut za regionalni razvoj pri Univerzi v Mariboru, 117 strani,
ISBN 961-91127-0-9

Vse temeljne nacionalne znanstvenoraziskovalne discipline so si vseskozi prizadevale, da s svojimi preučevanji zajamejo in obravnavajo naše celotne narodnostno ozemlje. V tem pogledu tudi geografija ni zaostajala za drugimi. Njen širši interes je bil, da je s posameznimi študijami opozarjala predvsem na socialno-geografske probleme v naših zamejskih pokrajinah ali v njihovih predelih. Tudi v tem pogledu Slovensko Porabje na Madžarskem ni bilo nikdar izvzeto. Več desetletij je nekdanji Inštitut za geografijo opravljal v Slovenskem Porabju najrazličnejše raziskave, ki so z geografskih vidikov prikazovale značilnosti Porabja, in še posebej njegov prebivalstveni razvoj in gospodarski potencial. V zadnjem času so skrb za celostno preučevanje Slovencev v Porabju prevzeli sodelavci Pedagoške fakultete oziroma Znanstvenega inštituta za regionalni razvoj pri Centru za interdisciplinarne in multidisciplinarne raziskave in študije pri Univerzi v Mariboru. V ospredje njihovega najnovejšega raziskovanja ob oblikovanju slovenskih regij in vstopu Slovenije v Evropsko zvezo so želeli še posebej opozoriti na položaj naše manjšine na Madžarskem. Leta 2002 je namreč Urad Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je v okviru Ministrstva za zunanje zadeve Vlade Republike Slovenije odobril in podprl raziskovalni projekt Druženogeografska in narodnostna problematika slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem. Poglavitvi izsledki iz sklopa teh interdisciplinarnih preučevanj so objavljeni v tem zborniku, ki je posvečen preminulemu prof. Ludviku Olasu. Pokojnik je bil takorekoč *spiritus agens* te kakor tudi prejšnjih geografskih raziskovalnih skupin. Skrb za našo narodnostno